

Z MLADÝCH LET HUSOVÝCH.

Badání o M. Janu Husovi se množí a prohlubuje, ta ona zpráva o něm se opravuje nebo vyjasňuje, o něm, o jeho spisovatelské činnosti, o jeho listech. O jeho ranním mládí však nedovídáme se ničeho nového. O tom máme jen několik hubených a ještě nejistých dat a pak básnivě podání, jež vypravuje i nemožné, jako že Hus záček bydlil v Prachaticích s Žižkou a j.

A bylo by tak zajímavo zvědět více o Husově rodině, jejich poměrech, o chlapeckých letech Husových, o jejich ovzduší a okolí! Bylo by zajímavo, třeba že ne důležitě, neboť u Husa reformátora nerozhodovaly dojmy z mládí a z domova, které u jiných, jmenovitě u výtvarných umělcův a básníku bývají zúrodnující, někdy i rozhodující. Ale sotva se již dovíme o jeho prvních letech. Jen ovzduší jejich, jeho rodiště a okolí mohli bychom si poněkud zjasnit a přiblížit srovnáním a pokud možná také rekonstrukcí.

Starobylý prácheňský kraj, rodný kraj M. Husa, vypadal za jeho mladých časů jinak nežli dnešního dne, zvláště jeho část prachatická. Pošumavská tato krajina, tenkrát řídko zalidněná, většinou se černala širými lesy. Nejvíce osad rozkládalo se podél a opodál proslulé Zlaté stezky vedoucí z Pasova šumavskými hvozdy přes Volary do Prachatic, odkudž cesta vedla přes Netolice ku Praze. Mezi těmito osadami

byl také Husinec, malé městečko asi míli od Prachatic, rozložené pod lesnatou Vráží ve svahu volně spadajícím k řece Blanici. První zmínka o něm pochází z r. 1359, tedy deset až čtrnácte let před narozením Husovým. Založení však bylo městečko mnohem staršího.

Asi čtvrt hodiny od Husince na jih pne se na levém břehu Blanice skalnatá stráž „Hrádek“. Kdysi tu stávala tvrz a při ní dvůr. Dnes tu jen stopy náspu a příkopu. Tvrz založena koncem čtrnáctého století za pánů z Janovic. Za chlapectví Husova asi ještě nestála, ale Hus, universitní student nebo pak bakalář, když v čas velkých vakací o psích dnech (dies caniculares) domov navštívil, vidal novou tvrz, snad zděnou, snad na polo roubenou a při ní rozlehlý dvůr dřevěný pod doškovými střechami.

A městečko samo tenkrát sedlácké, všechno roubené, ode dřeva, domky nevzhledné pod doškovými střechami; na jejich vrchu po hřebeni s obou stran „kalence“, drny nebo došky v hlíně namočené, jež zarůstaly netřeskem nebo bejlím. Bujely a kvetly jako přirozený záhonek na hřebeni střechy často již zelené hustým mechem. Takovou střechu měl Husův roduý domek ještě v devatenáctém století, do r. 1869.

Snad to ono husinecké stavení roubené mělo „zábradla neb opažení“ (naše pavlač), jež „k krokvám domu zavěšeno bývá“ a dům „toliko ozdobuje“, kdežto „lemiezové (krov) dóm kryjí“, jak Hus uvádí ve svém „Výkladu písniček Šalomounových“.

Každé to stavení mělo vzadu do dvorku stodolu a „lepenec“, srub hlínou vně i vnitř proti ohni vymazaný, jak se v těch končinách podnes tu a tam zachovaly, a o nichž máme svědectví ze

16. století v českém překladu kroniky Acneáše Sylvia.*)

Vnitřek obytných, prostých stavení také prostý: světnice, nějaká komora, v okénkách místo skla „mázdra“, tu jistě ne pergamenová, nýbrž jen z měchuřiny, a na noc a na čas houře okenice; ve světnici, a myslím, že ani ne v každé, kamna, ale všude pec a na levo ode dveří ve zděné zdi nevelký krb. V něm se letního času přihřívala jídla, na podzim, v zimě svítily v něm za dlouhých večerů smolné louče. Chatrné světlo; ale nečetlo se, a na přádko, na družný hovor a vypravování stačil míhavý, zarudlý plamen planoucí louče.

Nejvýstavnější budova Husova městečka zděný kostel, vlastně jen kostelík, z něhož po dnešní den zůstala jen presbytář. Jinak je všečen přestavěn. Za Husova mládí neměl věží; toliko dřevěná zvonice stála u něho. A také neměl svého plebána, faráře. Bylť filiálním k Vlachovu Březí, odkudž přicházel kněz do Husince vykonávat bohoslužbu.

V městečku kromě několika řemeslníků samý hospodář, snad ani krojem hrubě se nelišící od sedláků, kterým tenkrát z pod liščí nebo beraní čepice, z pod klobouku visely po spáncích vlasy v copánky upletené, jak o tom máme zprávy ze 16. i z 15. století,**) kteří času zimního ovíjeli svá lýtka kožešinou, přivázanou pod koleny povříslm. Hlavní oblek jejich žen byl „rubáš“ z domácího plátna, košile to i sukně bez rukávů, oplecí (oplecko) a rukávce, v zimě kožich tak jako u mužů.

Tu panoval prostý, starodávný kroj, sem ještě

*) — — srubův dřevěných hlínou omazaných. Kap. 51.

***) Bohuslav Hasištejnský z Lobkovic v jedné ze svých básní a vypsání německého vaganta či toulavého studenta, Johannes Butzbacha, jenž koncem 15. stol. v Čechách se potloukal.

nevešla přehnaná moda nová, tu se neodívaly sousedé a sousedky „zle a šeredně a marně“, jak Hus později vytýkal, přísný mravokárce, a že se „nosí košilky a čechliky a již rubáši skoro i u sellek budů vypovědění —“*)

V takové chudé jizbě se narodil Hus, v takovém prostém stavení a okolí prožíval svá chlapecká léta. Žil s rodiči, s bratrem a snad i sestry měl, proháněl se, hoch dlouhých vlasů, v kožených nohavících, dvorkem, na „záhumenci“, hrál si v „zahatech“,**) pomáhal pásti stádo svého otce. Zvon dřevěné zvonice volal jej k modlitbě, občas do kostela, kdykoliv plebán zavítal; ten zvon hlásil, že v daleké Praze, o které chlapec Míchálov tolik slyšel, na královském hradě zemřel císař Karel. To bylo malému Janovi snad devět let a snad ani ne tolik.

Svět se mu otevřel v sousedním městě, v bohatých Prachaticích, kamž neměli daleko. Asi poprvé je užíel, když jej vzali s sebou na trh; pak tam chodil do latinské školy. Prachatice, tenkráté poddané proboštům vyšehradským, byly městem hrazeným, jistě však jiného vzhledu nežli dnes. „Dohní“ brána, jak ji dnes známe, nebyla za času Husových; pochází z r. 1527. Děkanský kostel sv. Jakuba v lečtem se liší od tehdejší své podoby. I tu je presbytář nejstarší a nejzachovalejší. Věže kostelní nebyly za dob Husových ještě dostavěny. Také kostel sv. Petra a Pavla, starší nežli děkanský, pozbyl mnohým přestavováním původní své podoby.

Proslulé, staré domy prachatické, jež svými malbami a ozdobami dodávají městu význačného rázu,

*) Husova Postilla, Erben II. 210.

**) »Zahata«, na Netolicku prostora v úhlu za obytným stavením a stodolou.

nestály za času Husových, alespoň ne v nynější tvárnosti. Místo nich domy gotické s podsíněmi a mnohá stavení dřevěná, menší i též výstavná. A skoro ve všech zámožnost, v přemnohých i bohatství. Byly Prachatice předním skladním městem v království. Sem se přiváželo či přinášelo cizozemské zboží, hlavně sůl, víno, koření, jemnější plátno; tu se skládalo a za hranice vyváželo domácí zboží, obilí, máslo, sýr, ryby, červený i bílý slad a také „pálené“.

Po městských domech všude hluboké a prostorné sklepy, v přízemí skladiště, veliké, klenuté místnosti k uložení soli, při mnohých domech sladovny, vinopalny, kolem dvorku hojné chlévy. Soumaři přiháněli z havorské strany týdně na sta koní s umarských, někdy až přes tisíc, nesoucích prostice (bečky) a pytle soli a vaky jiného zboží; s nimi přicházeli krosnaři, solnaři, přijížděli koňmo cizí kupci, nejvíce Němci, přijížděli také z české strany, koňmo i s vozy. Všude plno lidí zvláště v hospodách, krčmách a na tržišti. Šumný ruch a proudění od časného rána do soumraku, kdy vyzváněl do šera nebo do mlh „soumarový zvonec“, aby cinkotem svým dával kupeckým karavanám znamení, že město již nedaleko.

Žáček Jan z Husince, jenž se tu přiučil německému jazyku, to vidal, pozoroval: slýchal o Praze, odkudž tolik zboží sem se dováželo, a kam také cizího nejvíc dopravovali, slýchal o jejím bohatství, o dvoře královském, o nižším i vysokém kněžstvu, jehož bohatství a moc už tady v Prachaticích měl na očích.

Slýchal tu a jistě i doma, jak se mají knězi dobře, jak by byl opatřen, kdyby dosáhl svěcení, že by měl dobré bydlo, pít a jisti co duše ráčí, že by chodil v pěkné, drahé sukni, v čisté šubě, že

by měl hojnost peněz. A tak zatoužil po Praze. Vypravil se tam na vyšší učení a žil, to již zevrubněji známo, jako všichni ostatní studenti: byl „z té bláznivé rubriky“, prováděl, co jiní bujného prováděli, snad psal i žebrové, studentské listy do bohatých Prachatic, jak je tam jiní posílali.

A pak jaká proměna a jaký svatý konec!

V Prachaticích, to již ryze českých, s chloubou se rozpomínali na bývalého žáčka a již jej jako světee uctívali a dlouho pak, dvě století. Ač svědčí starý protokol na radnici Prachatické: „Letha 1603. v neděli den Svho Mistra Husi muczedníka Božího, Czeského — —“

Topičův Sborník 1915